

۱۸۱۸۸۴۳

بسم الله الرحمن الرحيم

این دستخط منسوب به حضرت امیرالمؤمنین (ع) است

انتخاب

معیارهای همسرگزینی در منظر امام علی (علیه السلام)

مؤلفان:

فاطمه پروین پور
(ارشد در رشته نهج البلاغه)

دکتر علی بولانی
(دانشیار دانشگاه بزد)

سرشناسه: پروین پور، فاطمه؛ ۱۳۶۲

عنوان و نام پدیدآور: انتخاب «معیارهای همسرگزینی در منظر امام علی (ع)»/

فاطمه پروین پور، دکتر علی تولائی

مشخصات نشر: تهران، انتشارات بنیاد نهج البلاغه، ۱۳۹۶

فروست: سلسله انتشارات بنیاد نهج البلاغه، ۱۸۷

شابک دوره: ۹-۸۹-۵۰۷۶-۵۰۷۶-۶۰۰-۹۷۸

شابک: ۵-۹۰-۵۰۷۶-۵۰۷۶-۶۰۰-۹۷۸

موضوع: علی بن ابی طالب، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت ۴۰ ق، توبه (اسلام)

موضوع: ازدواج

شناسه افزوده: گروه پژوهشی نهج البلاغه

مشخصات ظاهری: ۱۲۰ ص

انتخاب

«معیارهای همسرگزینی در منظر امام علی (ع)»

نویسندگان: فاطمه پروین پور، دکتر علی تولائی

سر: انتشارات بنیاد نهج البلاغه، پژوهش‌های دانشگاهی

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۶

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

شابک دوره: ۹-۸۹-۵۰۷۶-۵۰۷۶-۶۰۰-۹۷۸

شابک: ۵-۹۰-۵۰۷۶-۵۰۷۶-۶۰۰-۹۷۸

جلد: نرزدادایی

طراح و صفحه‌آرایی: مهدی افشین افشار

قیمت: ۱۳۵۰ تومان

آدرس: تهران، خیابان دکتر شریعتی، نرسیده به میدان قدس

کوچه شهید بهمن محمودی، بن بست اسکویی، پلاک ۱

تلفن: ۸۸۹۰۵۶۷۰ - ۸۸۹۰۹۸۶۲ - ۴۷۹۰۲۲۷۱ - ۲۲۷۵۸۶۷۵ دورنگار: ۱۰۷۵۵۰۰

دفتر قم: ۰۲۵-۳۷۷۴۲۵۹۴ - دفتر مشهد: ۰۵۱-۳۸۵۵۵۱۱۰

نشانی اینترنتی: www.Nahjpub.ir www.Nahjbalagh.ir

حق چاپ برای انتشارات بنیاد نهج البلاغه محفوظ است.

این اثر به سفارش انتشارات بنیاد نهج البلاغه،

در گروه پژوهشی نهج البلاغه ارزیابی و ویرایش شده است.

کتاب براساس پایان نامه کارشناسی ارشد خانم فاطمه پروین پور در رشته الهیات گرایش نهج البلاغه، که در تاریخ ۹۴/۱۲/۹ دانشکده علوم انسانی دانشگاه یزد به راهنمایی دکتر علی تولائی و مشاوره دکتر محمد رضا شایق دفاع شده است.

مقدمه.....	۵
------------	---

فصل اول: تدین

اهمیت تدین در ازدواج.....	۱۳
تدین و حکمت ازدواج.....	۱۷
پیامدها و آثار تدین.....	۱۸
نخست: شکرگزاری.....	۱۸
الف) معنای شکر.....	۱۹
ب) وصف شکر در کلام امام موسی (ع).....	۲۰
ج) پیامد و آثار شکرگزاری، در زندگی.....	۲۱
د) رابطه شکرگزاری و پرهیز از گناه.....	۲۳
ه) امتنان و قدردانی از همسر.....	۲۴
غیرت‌ورزی.....	۲۷
الف) وصف غیرت در کلام امیرمؤمنان علی (ع).....	۳۰
ب) غیرت پسندیده در بانوان.....	۳۳
ج) غیرت ناپسند در بانوان.....	۳۴

فصل دوم: اخلاق

اهمیت اخلاق.....	۳۹
نقش اخلاق در حکمت ازدواج.....	۴۱
ویژگی‌های مربوط به نحوه تعامل در درون و بیرون خانواده.....	۴۱
نوع رفتار و تعامل در درون خانواده.....	۴۳
نوع رفتار در تعامل با دیگران و محیط بیرون خانواده.....	۴۷
ویژگی‌های پسندیده در بانوان و ناپسند در مردان.....	۴۸
الف) تکبر و خودبینی.....	۴۹
ب) ترس و بیم.....	۵۰
ج) امساک و خست.....	۵۰

فصل سوم: خردورزی

۵۵	تعریف احمق
۵۶	بی خردی، به مثابه فقر
۵۷	وصف احمق و بی خرد
۵۷	(الف) رفتار و کردار بی خرد
۵۸	(ب) نشانه‌های احمق
۶۱	علل پرهیز از ازدواج با بانوان بی خرد
۶۱	(الف) پیامد دوستی و هم نشینی با احمق
۶۳	(ب) تأثیر عمیق مادر بر فرزند

فصل چهارم: هم شانی

۷۱	هم‌شانی در روایات
۷۳	مصادیق هم شانی
۷۳	(الف) جمال و زیبایی
۷۴	معیارهای زیبایی
۷۶	اعتبار معیار زیبایی
۷۷	(ب) سفارش به ازدواج با همسر مؤمن

فصل پنجم: شوهر داری نیکو و سازگاری

۸۵	برابری حسن شوهرداری با جهاد نفس
۸۹	سازگاری همسران
۹۲	بی تکلفی و آسان گیری
۹۳	نرم‌خویی
۹۵	فرمان برداری هم‌دلانه
۹۸	موافقت
۹۸	(الف) تعریف موافقت
۱۰۰	(ب) پیامد همراهی و موافقت در روابط همسران
۱۰۲	(ج) عوامل سبب ساز ناسازگاری و عدم موافقت همسران از منظر روایات
۱۰۲	۱- ناهماهنگی در عقیده
۱۰۳	۲- بد خلقی
۱۰۵	۳- تنوع طلبی و دم دمی مزاجی
۱۰۹	سخن آخر
۱۱۳	منابع

مقدمه

اهمیت وافر ازدواج و تشکیل خانواده سبب می‌شود که به همسرگزینی دقیق برای آغاز، ادامه زندگی و نیز تربیت نسل سالم و صالح توجه شود. توصیه‌ها و پیشنهادهای وارد شده در روایات متعدد؛ صفات، خصوصیات برجسته، مردان و زنانی را برمی‌شمرد که توانایی تشکیل زندگی مشترک را، به نحو مطلوب دارند.

فواید و تأثیر ازدواج و تشکیل خانواده را چه به لحاظ فردی و چه اجتماعی دارای اهمیت است. زیرا موفقیت و کامیابی در آن، موجب سرمت فرد و جامعه می‌گردد.

راه حل موثر در این موفقیت، عنایت به آموزه‌های حیات‌بخش دین، در زمینه معرفی شاخص‌های مناسب در همسرگزینی است و آدمی هر را، - زمند راهنما و الگو در هر زمینه از زمینه‌های زندگی است.

از این رو ارائه الگو و اسوه جامع و بی‌نقص، در تشکیل خانواده ضروری به نظر می‌رسد. به همین انگیزه، به بررسی بیانات امیرمؤمنان علی (علیه السلام) پرداختیم، چه زندگی ایشان در بر دارنده بهترین و کامل‌ترین الگوی خانواده اسلامی است.

سخنان امیرمؤمنان علی (علیه السلام) را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد. نخست بیانات ایشان که به نقل از پیامبر مکرم اسلام صلی الله علیه و آله بیان شده است؛ و دیگر سخنانی که به طور مستقیم از ایشان، نقل شده است. همچنین تقسیم‌بندی سخنان از نظر محتوا نیز دارای اهمیت است. نخست روایاتی که به طور مستقیم به ملاک‌ها و معیارهای انتخاب همسر، اشاره دارند. در این مورد شش روایت یافت شده و مورد بررسی قرار می‌گیرد؛ و دیگر روایاتی که به طور غیر مستقیم،

به معرفی معیار و ملاک همسرگزینی می‌پردازد. این دسته روایات، از این جهت که ویژگی‌ها و صفات پسندیده و مطلوب همسر را برمی‌شمارند، قابل تطبیق با ملاک و معیار انتخاب همسر هستند و به همین جهت، به کیفیت و چگونگی همسرگزینی، اشاره دارند.

رهیافت این روایات، بیان خصلت‌هایی مربوط به محیط درونی و بیرونی خانواده است. از جمله این که زن خوب در محیط درونی خانواده، آسان‌گیر و نرم‌خو، لطفش به همسر از همه بیشتر و رحمت و عطف‌فتش به فرزندان از همه زیادتر است، کم‌حیا و شوخ برای همسر و با وی سازگار است. در محیط بیرون خانواده نیز برای غیر همسرخویشان‌دار است، خصلت تکبر زنانه را داشته باشد، جز در برابر همسر سر فرود نیاورد. همچنین تأکید دارند که از ازدواج با بانوی احمق بپرهیزد.

از این رو برخی از ویژگی‌ها و صفاتی که از امیرالمؤمنین (علیه السلام) نقل شد، در ظاهر مربوط به بعد از ازدواج و همسرمداری است، اما در عموم موارد نمی‌توان قائل به تفکیک این ویژگی‌ها شویم، زیرا در اساس و بنیان اخلاقی و رفتار فرد پس از ازدواج کمتر تغییری حاصل می‌شود. آیا می‌توان تصور کرد فرد خویشتن‌دور و نرم‌خو، پس از ازدواج ویژگی خویش را فراموش کند؟ از این رو این دسته از صفات نیز بر ملاک‌های انتخاب همسر ذکر گردید.

از دیدگاه روانشناسی، ویژگی‌های شخصیتی دارای ثبات است. طبق نظریه شخصیت ریموند کتل، در صورتی که صفات شخصیت کسی را بشناسیم، می‌توانیم رفتارهای او را، در موقعیت‌های مختلف، پیش‌بینی کنیم. برای شناختن کامل یک نفر باید بتوانیم کل الگوی صفاتی که آن فرد را توصیف می‌کنند، به صورت دقیق شرح دهیم.^۱

هانس آیزنک صفات و ابعادی از شخصیت را مطرح می‌کند که از کودکی تا بزرگسالی، علی‌رغم تجربیات محیطی و اجتماعی فرد، ثابت می‌ماند. برخی از صفات ابعاد شخصیت مطرح شده توسط آیزنک عبارتند از: معاشرتی، سرزنده، هیجان‌خواه، سلطه‌جو، مضطرب، افسرده، غیرمنطقی، خجالتی، دمدمی، پرخاشگر، سرد، خودمحور، خلاق، مصمم و...^۲

بررسی دوقلوهای همسانی که در محیط‌های اجتماعی متفاوت بزرگ شده‌اند، نشان می‌دهد

۱. شولتز، دوان، پی، شولتز، سیدنی ال، نظریه‌های شخصیت، ویراست ۸، به کوشش یحیی سیدمحمدی، ج ۱۶، نشر ویرایش،

تهران، ۱۳۸۹ش، ص ۳۰۴.

۲. همان، ص ۳۲۲.

که برخی ویژگی‌های شخصیتی دارای عنصر وراثتی نیرومندی هستند. صفات شخصیتی نگران، عصبی، معاشرتی، بامحبت، لذت‌جو، مبتکر، شجاع، بادقت، قابل اعتماد، منظم، سخت‌کوش و... از این جمله‌اند.^۱

پژوهش‌های متعددی در خصوص بررسی ثبات صفات شخصیت انجام شده است. در این پژوهش‌ها افراد در طول چند سال مورد بررسی قرار گرفته‌اند و در بعضی مواقع، صفات شخصیت برخی از افراد به مدت ۲۰ سال یا بیشتر بررسی شده‌اند. اکثر پژوهش‌ها مؤید ثبات صفات شخصیتی نامبرده شده در بالا بوده‌اند.^۲

با توجه به باحث فوق می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که بسیاری از ویژگی‌ها و خصوصیات رفتاری افراد در دوران پس از ازدواج با رفتارها و خلق و خوی آنان، قبل از ازدواج هم‌خوانی دارد و نمی‌توان انتظار تغییرات دست‌نخورده‌ای در این موارد داشت. از این‌رو بسیاری از ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری یک همسر خوب و طائب در طول زندگی مشترک را می‌توان به عنوان ملاک‌های قابل قبول جهت انتخاب همسر، از مصادح نمود.

خانواده نیز نقش به‌سزایی در شکل‌گیری، انضباط، اخلاق، فرهنگ و دیگر خصوصیات اعضای خود دارد. سهم عمده این تأثیرات متوجه والدین است. ساریس و اثرگذاری والدین در این زمینه هم به لحاظ زنتیکی و هم به لحاظ عادات و محیط زندگی است. بدین‌سان در زمینه‌گزینش همسر، توجه به نگرش، خط‌فکر و خلقیات والدین و دیگر اعضای خانواده بای دس‌تیابی به انتخاب درست، اهمیت دارد.

از آن‌جا که در یک همسرمداری مطلوب، داشتن ویژگی‌های نامبرده، شرط است؛ ضمن این‌که در تربیت خانوادگی بخش قابل توجهی از اخلاق، رفتار و منش فرزندان منتقل می‌شود، برای زندگی مطلوب باید دقت شود انتخاب همسر از خانواده‌ای باشد که در روابط بین اعضا این ویژگی‌ها رعایت می‌شود.

فاطمه پروین پور - دکتر علی تولائی